

ชื่อเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร ชุมชนปลักไม้ลาย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

คำสำคัญ การพัฒนา, การเรียนรู้, สมุนไพร, วิจัยในชั้นเรียน, หลักสูตรท้องถิ่น, การสอนแบบโครงการ, มัคคุเทศก์ท้องถิ่น

การศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพรชุมชนปลักไม้ลาย อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนปลักไม้ลาย 2) พัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร 3) ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร 4) ศึกษาผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ และ 5) ขยายผลการศึกษาสู่ชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้ชุมชนปลักไม้ลาย ตำบลทุ่งขวาง เป็นชุมชนเป้าหมายหลักของการวิจัย โดยมีขั้นตอนการวิจัยคือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน 2) พัฒนากิจกรรมเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร 3) ประเมินกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร 4) ปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมที่พัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร 5) ประเมินการเปลี่ยนแปลงและศักยภาพในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) ปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับสมุนไพรอย่างต่อเนื่องโดยชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการหลายอย่างเช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม การจัดสนทนากลุ่ม และการนำผลการวิจัยเสนอต่อชุมชนเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผลการศึกษา คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยในระยะที่ 1 ศึกษาประเด็นต่างๆ คือ 1) ข้อมูลพื้นฐานชุมชนปลักไม้ลาย เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลทุ่งขวาง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีโรงเรียน วัด ป่าสมุนไพร และผู้รู้ในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องสมุนไพร 2) พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการใช้สมุนไพร เมื่อเจ็บป่วยคนในชุมชนนิยมไปรักษาที่แพทย์แผนปัจจุบัน มีการใช้สมุนไพรบ้างแต่ไม่แพร่หลาย มีการแปรรูปสมุนไพรของศูนย์สาธิตสมุนไพร 3) ความสัมพันธ์ กระบวนการเรียนรู้ และศักยภาพของชุมชน คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติมากและมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานและองค์กรทั้งภายในและนอกชุมชนหลายระดับ กระบวนการเรียนรู้ มีการเรียนรู้หลายลักษณะเช่น ศึกษาจากตำรา เรียนรู้จากโรงเรียน จากประสบการณ์ตรง จากการอบรม ดูงาน การบอกเล่าเป็นต้น จากการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนพบว่ามีความเหมาะสมที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ได้

ในระยะที่ 2 คณะผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยร่วมกับโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนทุ่งขวาง 5 โรงเรียน คือ 1) โรงเรียนวัดปลักไม้ลาย 2) โรงเรียนบ้านบ่อน้ำพุ 3) โรงเรียนบ้านหลักเมตร 4) โรงเรียนเมืองเก่ากำแพงแสน 5) โรงเรียนบ้านหนองขาม โดยจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน โดยมีการจัดกิจกรรมการวิจัยในชั้นเรียน และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยบูรณาการความรู้เรื่องสมุนไพร

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรและขยายพันธุ์สมุนไพร โดยมีการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรม "การจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานโดยใช้สมุนไพร" 2) กิจกรรมศึกษาดูงานสมุนไพรของชุมชน 3) กิจกรรม "การศึกษาดูงานสวนสมุนไพรและการขยายพันธุ์พืช"

3. การพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยมีการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) กิจกรรม "มัคคุเทศก์น้อยนำท่องป่าสมุนไพร" 2) กิจกรรม "การศึกษาดูงานมัคคุเทศก์น้อยป่าชายเลน" 3) การพัฒนาหลักสูตรอบรมมัคคุเทศก์น้อยนำชมป่าสมุนไพรวัดปลักไม้ลาย และคู่มือมัคคุเทศก์น้อยนำชมป่าสมุนไพรวัดปลักไม้ลาย

ผลจากการจัดกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้คนในชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพรในด้านต่าง ๆ คือ ชื่อสมุนไพร ลักษณะของสมุนไพร สรรพคุณของสมุนไพร การนำสมุนไพรไปใช้เป็นอาหาร ยา เครื่องสำอาง การแปรรูปสมุนไพร การขยายพันธุ์สมุนไพร การเผยแพร่ การใช้สมุนไพร การอนุรักษ์สมุนไพร และการบูรณาการสมุนไพรในการเรียนการสอน

สรุปกระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร

1. ปัจจัยที่สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ ในการวิจัยครั้งนี้มีปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพรของชุมชนปลักไม้ลายดังนี้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน ปัจจัยด้านอายุ ปัจจัยด้านภูมิปัญญาเดิม ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านนักเรียน ปัจจัยด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจัยด้านสมุนไพรในชุมชน ปัจจัยด้านสื่อมวลชน ปัจจัยด้านความสนใจของคนนอกชุมชน ปัจจัยด้านการศึกษาดูงาน ปัจจัยด้านกระแสการรณรงค์เรื่องสุขภาพและการใช้สมุนไพรที่มีอย่างกว้างขวางในสังคมไทย และปัจจัยด้านงบประมาณ

2. เงื่อนไขของความสำเร็จ เงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพรของชุมชนปลักไม้ลาย คือ 1) การรวมกลุ่มและความร่วมมือของโรงเรียน 2) ความตั้งใจและการมีนโยบายที่ชัดเจนของผู้บริหารโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุน 3) ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน 4) ความร่วมมือของผู้ปกครองและคนในชุมชน 5) ความหลากหลายและน่าสนใจของกิจกรรมและการตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมาย 6) นโยบายการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 7) นโยบายของกระทรวงสาธารณสุข 8) ความต่อเนื่องในการนิเทศติดตามงาน 9) การที่ครู นักเรียน และคนในชุมชนได้รับการส่งเสริมความรู้อย่างต่อเนื่อง 10) ความพร้อมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน 11) ความ

คาดหวังของสังคมภายนอกผ่านการประชาสัมพันธ์ 12) การจัดเวทีให้มีการเผยแพร่กิจกรรมการเรียนรู้
13) ความสนใจของครู นักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับสมุนไพร

3. ตัวบ่งชี้ของความสำเร็จ ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยพบว่ามีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของกระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพรมีทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนี้

ตัวบ่งชี้เชิงปริมาณ 1) จำนวนผลงานวิจัยชั้นเรียนที่บูรณาการเรื่องสมุนไพร 2) จำนวนผลงานหลักสูตรท้องถิ่นที่บูรณาการเรื่องสมุนไพร 3) จำนวนนักเรียนที่ได้รับการอบรมการเป็นมัคคุเทศก์ 4) จำนวนครั้ง ที่มัคคุเทศก์น้อยได้บรรยายให้ผู้เข้าเยี่ยมชมป่า 5) จำนวนพันธุ์พืชสมุนไพรที่ขยายโดยนักเรียน 6) จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโครงการแปรรูปของนักเรียนและจำนวนชนิด ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ 7) จำนวนครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ 8) จำนวนสมุนไพรที่คนในชุมชนรู้จักเพิ่มขึ้น และประโยชน์ที่จะนำไปใช้ 9) จำนวนป้ายนิเทศ สื่อ และการจัดนิทรรศการที่เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรของชุมชน 10) จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกสมุนไพรในโรงเรียน 11) จำนวนพันธุ์พืชใหม่ๆ ที่นำมาปลูกในชุมชนปลูกไม่ตาย 12) จำนวนผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปใหม่ ๆ ที่มีแหล่งวัตถุดิบจากภายนอก

ตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพ 1) เด็กเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีความสุข 2) การได้รับการยอมรับและเผยแพร่โดยสื่อมวลชน 3) ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร 4) ความสามารถในการบูรณาการความรู้เรื่องสมุนไพรในการเรียนการสอนของครู 5) ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเรียนรู้ 6) ความเจริญงอกงามของสมุนไพรที่ปลูก 7) ความสามารถในการให้ข้อมูลและอธิบายเรื่องเกี่ยวกับสมุนไพรของนักเรียน

4. ความยั่งยืน ในการวิจัยครั้งนี้มีความยั่งยืนที่เกิดจากการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร ได้แก่ 1) มีการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง 2) การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารป่าสมุนไพรวัดปลักไม้ลาย 3) การมีผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพรอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร 4) การมีหลักสูตรการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น 5) การมีคู่มือมัคคุเทศก์น้อยนำชมป่าสมุนไพรวัดปลักไม้ลาย 6) การมีโครงการต่อเนื่องที่โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนทุ่งขวาง 7) การเปิดสอนหลักสูตรแพทย์แผนไทยที่โรงเรียนวัดปลักไม้ลายและมีคนในชุมชนเรียนให้มีการจัดการเรียนการสอนเรื่องสมุนไพรอย่างต่อเนื่องในชุมชน 8) มีการสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขยายผลเพื่อพัฒนาโครงการต่อเนื่องในลักษณะนี้กับชุมชนอื่นๆ 9) การใช้สมุนไพรของคนในชุมชน นักเรียนและคนในชุมชนได้มีการใช้สมุนไพรอย่างต่อเนื่อง 10) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับเรื่องสมุนไพรของชุมชน 11) การนำเรื่องสมุนไพรมาเป็นประเด็นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน 12) อัตราการคงอยู่และเพิ่มขึ้นของจำนวนสมุนไพร 13) การมีคณะนักวิชาการกลุ่มอื่นได้เข้าไปจัดกิจกรรมต่อเนื่องเกี่ยวกับเรื่องสมุนไพรในชุมชน

Title The Development of a Learning Process on Herbs in the Plak mailai Community
Kampangsaen District, Nakornpathom Province.

The research, titled "The Development of a Learning Process on Herbs in the Plak mailai Community, Kampangsaen District, Nakornpathom Province", had 5 purposes: 1) to study fundamental data about the Plakmailai Community; 2) to develop the learning process on herbs; 3) to study the results caused by the learning process activities; 4) to study the direct and indirect effects caused by the learning process; 5) to expand the result of this study into the wider community in order to strengthen the learning process on herbs.

This research study employed the methodologies of qualitative research, in terms of research and development, by using the Plakmailai community at Tambol Tung Kwang as the major research area.

The steps used in conducting this research were as follows: 1) study the community using fundamental data. 2) develop activities to enhance the learning process about herbs. 3) evaluate the activities used to enhance the learning process about herbs. 4) further adapt and develop the learning process activities: 5) assess changes needed as well as the future potential for developing the learning process 6) to continue to adapt and develop the learning process within the community.

Data were collected from various methods, such as, observations interviews, questionnaires, focus groups as well as presenting the research results to the community for discussion and sharing.

The results of the research were as follows:

In the first phase the research staff studied the fundamental data collected from the Plakmailai community located in the area of Tambol Tung Kwang. The main business here is agriculture. The relationship between people in this community is in the form of kinship. They also have relations with people in the inside and outside community at different levels. There are schools, temples, land used for growing herbs and herbal experts. Modern medicine was popular in this community, and people normally went to modern doctors when they were ill. Some herbs were used but they were not popular. In the Herb Demonstration Center, they tried to process herbs. There were different types of learning such as from textbooks, schools,

direct experience training, study tours and telling. From the community potentiality analysis, it was found that this community was suitable for developing the learning process.

In the second phrase, the research staff, in cooperation with the 5 schools in Tung Kwang, developed the activities which enhanced the learning process. 1) Plakmailai School 2) Ban Bo Nam Poo School 3) Ban lak Meter School 4) Old City of Kampangsaen School 5) Ban Noug kam School. The following activities were held:

1 The development of learning activities. Classroom research was conducted, the local curriculum, which integrated knowledge about herbs was developed.

2. The development of herb products and herbs propagation. The following activities were held to achieve this: 1) teaching and learning projects associated with herbs. 2) study tours by the community to investigate herbs 3) study tours of herbal gardens and herb propagation.

3. A Curriculum was developed for adolescent guides. The following activities were included within the curriculum: 1) a local adolescent guides training camp called "Adolescent Guides Lead visitors to Herb land". 2) a study tour was held to visit the adolescent guide project in the mangrove area. 3) a curriculum development project for adolescent guides at Plakmailai temple's Herbal land and an adolescent guide handbook, which gave instructions on how to guide visitors to Plakmailai Herbal land.

The results of these learning process activities on herbs helped people in the community to increase their knowledge about herbs in the following areas: names, qualities, characteristics, application, procession, propagation, publication, conservation, teaching and learning integration.

Summary about the herb learning process.

1. The research found that the following factors attributed to the learning process about herbs: The leadership of people in the community, age, local wisdom, schools, teachers, students the Fundamental Education Committee, herbs in the community, mass media, interest of people outside the community, the study tour, health campaign, the herb usage in their society and budgets.

2. The conditions which affected success: the condition which affected the learning process at the Plakmailai community on herbs were as follows: 1) cooperation between the schools. 2) clear policies and good intentions by schools administrators who supported to the

learning process. 3) relationship between peoples in the community 4) the cooperation of parents and people in the community. 5) various interesting activities and the response of the target groups. 6) education policies and public Health's policies 7) on-going supervision 8) on-going training of teachers, students and people in the community. 9) group readiness 10) the expectation of the outside society raised by public relation 11) activities to publicize the learning process 12) the interest of teachers and students towards herbs.

3. The success indicators: the success indicators used in this research, which were both quantitative and qualitative, were as follows: The quantitative indicators were 1) the number of classroom research works conducted on the integration of herbs 2) the number of local curriculums that integrated knowledge about herbs 3) the number of students trained to be guides 4) the number of times that adolescent guides lead visitors to Herb Land. 5) the number of herb plants grew by students. 6) the number of products and the varieties of products that came from the students' modified herb project. 7) the number of teachers, students, parents and people participating in the project. 8) the number of herbs that people knew and used. 9) the number of exhibitions that publicized knowledge on herb 10) the width of school area used in planting herbs 11) the number of new herb planted in the Plakmairai community 12) the number of new modified herb products produced from herbs outside of the community.

The qualitative indicators were as follows: 1) the happiness of the students participating in the projects. 2) the acceptance and publication of the project by the mass media. 3) the creative ideas thought of and used by students to modify the herbs. 4) the teachers' ability to integrate knowledge about herb into their teaching. 5) the opinions of the people involved in the learning process. 6) the fruitfulness of herbs which were planted 7) the students' ability to give information and explain about the herbs.

4. The sustenance of the learning process: the sustenance of the learning process could be found from the following factors: 1) there was continuing development in teaching and learning 2) there was the administrative committee of Plakmailai temple's herb land 3) there were products resulting from learning about herbs, and there were some developments of modified herbal products 4) there was a local adolescent guide curriculum 5) there was an adolescent guide handbook used to lead visitors around herb land at Plakmairai temple 6) there were on-going project at Tung Kwang school Groups. 7) there was

TE 147252

a course in traditional Thai medicine at Plakmairai Temple and people in the community wanted to continue learning and teaching about herbs 8) there was a learning network that helped people share and exchange knowledge and there were on-going projects in other communities 9) students and people in the community continued using herbs. 10) the local administration recognized the importance of herbs in the community 11) knowledge about herbs was one subject in the school curriculum 12) the expanding number of herbal plants 13) there were other academic groups arranging activities about herbs.